

کارشناسان بازار سرمایه در میز گرد «آتی‌نو» بررسی کردند

«شفافیت» و «امکان رصد» در بورس کالا

در حالی که در هفته‌های گذشته حرف و حدیث‌ها پیرامون کنار گذاشتن بورس کالا در اقتصاد کشور به بحثی داغ بین فعالان اقتصادی و همچنین کارشناسان بازار سرمایه تبدیل شده بود، بسیاری از اهالی فن، برچیدن مهم‌ترین بازار کالایی کشور را به نوعی بازگشت به عقب دانستند و خواستار جلوگیری از انجام چنین عملی شدند. همچنین سازمان بورس و اوراق بهادار به عنوان متولی بازار سرمایه در کشور به صورت قاطع چنین

گفت‌وگو

رامین بیات

روزنامه‌نگار

لطفاً به زبان ساده بگویید بورس کالا چه مزیتی دارد که در حال حاضر بسیاری از کالاها و محصولات در آن عرضه می‌شوند؟

علی‌بخشنده: بورس یک بازار کاملاً شفاف است که قابلیت رصد معاملات از فرد معامله‌کننده و مشخصات آن تا نوع و کیفیت و کمیت محصولات مورد معامله را دارد. چگونه می‌توان چنین بازاری را تعطیل و کالاها را به بازاری تاریک و پر از دلالتی وارد کرد. این در حالی است که روند معاملات کالاها در بازار سنتی به گونه‌ای بوده که در سال گذشته تورم در این بازار بسیار زیاد بود و انتظار می‌رفت کالاهاى بیشتری برای عرضه در بورس کالا پذیرفته شوند.

محمد هویزاوی: از مهم‌ترین مزایای بورس کالا می‌توان به مواردی نظیر ساماندهی بازار رقابتی قانونمند، متشکل و تحت نظارت در جهت کشف قیمت‌های منصفانه، امکان تأمین مالی در بازه زمانی کوتاه با کمترین هزینه، توسعه بستر معاملات کالاهای استاندارد و کاهش هزینه انجام معاملات اشاره کرد.

نقش بورس کالا در اقتصادهای مختلف چیست؟
محمد هویزاوی: اصولاً در اقتصاد کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه، یکی از ارکان موفقیت و ایجاد شفافیت و رقابت‌پذیری اقتصاد پیدایش بورس کالا و فعالیت مؤثر آن است. این یعنی سازوکاری که به گواه تاریخ تفاوت قیمت بین اعداد اعلامی تولیدکننده و فروشنده را کاهش می‌دهد و ضمن کشف قیمت رقابتی محصول، باعث ایجاد تعادل در بازارهای مختلف کالایی می‌شود. بنابراین وجود چنین بازاری در هر اقتصادی از ضروریات است.

با توجه به تورمی که در اقتصاد وجود دارد، کالاهاى که در بورس کالا عرضه شدند، چقدر از تورم تأثیر پذیرفته‌اند؟

گزارش

در حالی که چندی پیش خبری مبنی بر اینکه فعالیت بورس کالا به صورت موقت متوقف می‌شود در فضای رسانه‌ای منتشر شد، اما سازمان بورس و اوراق بهادار این خبر را تکذیب کرد. متعاقب آن اعلام شد که معاونان سه‌وزار تخانه صمت، اقتصاد و نفت در پی دستور رئیس جمهوری، طی جلساتی با اجماع بر عرضه‌ها در بورس کالا توافق و تصمیم‌گیری کردند.

دو هفته پیش رئیس جمهوری به وزار تخانه‌های صمت، نفت و اقتصاد مأموریت داد که در خصوص عرضه کالاها در بورس کالا اعلام نظر کنند. در این رابطه طی برگزاری چندین جلسه کارشناسی مشترک در سطح معاونان وزرا، با توجه به ابهامات قابل توجه در نظام توزیع غیرشفاف و شکل‌گیری امضای طلایی و عدم توزیع عادلانه، طی صورت‌جلسه‌ای تصمیم بر ادامه عرضه تمامی کالاها در بورس کالا شد.

ادامه عرضه کالاها در بورس

در این ارتباط باید گفت، اولاً هدف از راه‌اندازی بورس کالا و عرضه کالاها در این بازار این است که تولیدکننده و خریدار بدون هیچ واسطه‌ای، رودرروی هم قرار بگیرند و قیمت کالاها بر اساس فرایند شفاف عرضه و تقاضا و در چارچوب قوانین و مقرراتی که مقامات ناظر وضع کرده‌اند، تعیین شود.

ثانیاً بورس کالا بازاری کاملاً شفاف و بر اساس معاملات پایاپای بوده و عمدتاً کارگزار محور نیست. تعیین قیمت‌ها بر اساس عرضه و تقاضای شفاف بدون مداخله واسطه‌ها و دلالتان صورت می‌گیرد و نرخ‌ها به گونه‌ای تعیین می‌شود که اگر سودی هم حاصل شود، نصیب تولیدکنندگان خواهد شد و دست واسطه‌ها از این بازار کوتاه است. مصرف‌کننده هم نسبت به بازار آزاد، با قیمت منصفانه‌تری به کالاها دسترسی دارد. ثالثاً مزیت

علی‌بخشنده: در یک بررسی از تورم کالاهاى مختلف مشاهده شد که کالاهاى بورسی کمترین رشد قیمت را داشته‌اند. حتی در مورد محصولات پلیمری یا تورم منفی مواجه بودیم و در بسیاری از پلیمرها کاهش نرخ داشتیم. یا اگر در مورد برخی کالاهای خارج از بورس ۴۰۰ درصد افزایش قیمت داشتیم، نرخ محصولی مانند سیمان که در بورس کالا عرضه می‌شود، به‌جز مقطعی که یک رشد محدود قیمت داشت، ثابت ماند.

بازارهای سنتی با چه کاستی‌هایی روبه‌رو بودند که بورس کالا ایجاد شد؟

محمد هویزاوی: نارسایی بازارهای سنتی شامل نوسانات کاذب و عدم شفافیت در کشف قیمت و همچنین فقدان تضمین‌های لازم برای معامله‌گران، از مهم‌ترین دلایل راه‌اندازی بورس‌های کالایی در جهان بوده است. در کشور ما اولین گام در جهت فراهم شدن زمینه فعالیت بورس کالا با هدف ایجاد یک بازار رقابتی کارآمد که بتواند به رشد

تولید و سرمایه‌گذاری منجر شود و فرصت دلال‌بازی و فرار از مالیات را از بین ببرد، برداشته شد.

در حال حاضر حجم عرضه کالا در بورس کالا چه میزان است؟

علی‌بخشنده: سال گذشته بر اساس آمار شرکت بورس کالا ۱۱۷ میلیون تن کالا در بورس معامله شده است. بر این اساس هیچ توجیهی برای تعطیلی یا متوقف کردن فعالیت تنها بازار شفافى که این میزان کالا در آن دادوستد می‌شود و کمترین مشکل را می‌توان در آن یافت، وجود ندارد.

چرا برای ورود برخی کالاها به بورس کالا مقاومت می‌شود و ریشه این مسائل در چه چیزی نهفته است؟

علی‌بخشنده: در ابتدا باید این سوال را مطرح کرد که راه‌حل جایگزینی که افراد برای کنار گذاشتن بورس کالا مطرح می‌کنند، چیست؟ در عرضه سیمان به بورس کالا هم

کشور کمک کند. حضور بورس کالا برای تمامی ذی‌نفعان مهم است، زیرا این بازار می‌تواند به حفظ قیمت‌ها و کنترل تورم کمک کند. این امر برای کشاورزان و تولیدکنندگان انگیزه‌های اقتصادی بیشتری را به وجود خواهد آورد و به کاهش ریسک‌های اقتصادی آن‌ها منجر می‌شود. همچنین بورس کالا به عنوان یک بازار کالایی می‌تواند به نظام عرضه و تقاضا در بازار مصرف کشور کمک کند و مشکلاتی که در عرضه کالاها وجود دارد را از میان بردارد.

انجام معاملات شفاف

یکی از بازارهایی که پس از ورود محصول آن به بورس کالا وضعیتش کاملاً دگرگون شد، سیمان است. به‌طوری‌که در حال حاضر و پس از عرضه این محصول استراتژیک برای صنعت ساخت‌وساز در بورس کالا تمامی ذی‌نفعان صنعت ساختمان را راضی کرده است. در همین رابطه علی‌اکبر الوندیان، دبیر انجمن سیمان در گفت‌وگو با «آتی‌نو» بسا تأکید بر اینکه دادوستد کالاهاى مهم و استراتژیک کشور در بورس کالا از اهمیت بسزایی برخوردار است، گفت: «تا قبل از اینکه بورس کالا وجود داشته باشد، بازارهای مختلف از شفافیت لازم برخوردار نبود، اما در حال حاضر با وجود این بازار مهم، تمامی معاملات شفاف و توسط نهادهای نظارتی قابل رصد است که این موضوع از اهمیت بسزایی برخوردار است.» او با بیان اینکه باید از دستاوردهایی که در زمینه عرضه و فروش کالاها و مزایایی که از طریق بورس کالا ایجاد شده، حفاظت شود، افزود: «زمانی که یک کالای مهم اقتصادی در بورس کالا عرضه می‌شود، به دلیل همان شفافیتی که اشاره شد، بازار کاملاً مانند یک اتاق شیشه‌ای عمل می‌کند. در این شرایط مسئولان و متولیان امر می‌دانند که حجم تقاضا و عرضه چه مقدار است و دلیل اینکه قیمت بالا رفته و یا پایین آمده چه بوده، این مسئله امکان برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری را راحت می‌کند.»

شاهد این مخالفت‌ها بودیم که اعتقاد داشتند امکان عرضه سیمان در بورس وجود ندارد، اما اکنون شاهد عرضه منظم سیمان در بورس کالا هستیم و این عرضه منظم باعث رونق در بازار و صنعت سیمان شده است. شاید در ابتدای ورود هر کالای جدیدی به بورس کالا، موانعی بر سر راه وجود داشته باشد، اما تجربه نشان داده که به مرور روند معاملات به بهترین شکل انجام شده و در محصولی مانند سیمان نیز بارشد و استمرار عرضه‌ها، معاملات با یک روند مناسب و به نفع تولیدکننده و مصرف‌کننده ادامه پیدا کرده است.

عرضه خودرو در بورس کالا چگونه است؟

علی‌بخشنده: در ابتدا باید به این نکته مهم توجه کرد که اگر عرضه در بورس کالا متناسب با عرضه و تقاضا در بازار صورت گیرد، کشف نرخ به درستی انجام می‌پذیرد و خودروسازان می‌توانند به سود مدنظر دست پیدا کنند. همچنین این موضوع باید مدنظر باشد که در صورت عرضه خودرو در بورس درآمد دلالتان مابین مصرف‌کننده و تولیدکننده تقسیم خواهد شد. حال در چنین شرایطی این امیدواری وجود دارد که معاملات خودرو به بورس کالا بازگردد.

تعطیلی (احتمالی) بورس کالا چه پیامدهایی می‌تواند به دنبال داشته باشد؟

محمد هویزاوی: در وهله اول باید گفت این خبر شایعه‌ای بیش نبود که توسط سازمان بورس و اوراق بهادار به عنوان متولی و نهاد ناظر بازار سرمایه بلافاصله رد شد. از سوی دیگر تعطیلی این بازار اثر بسیار بدی بر مسئله سرمایه‌گذاری و نفس این کار در کشور می‌گذارد و نهادهای سرمایه‌گذاری و تولیدکنندگانی که کالاهاى خود را در بورس کالا عرضه می‌کردند را به محاق می‌برد. همچنین خریدارانی که نیاز خود را از دومین بورس کشور تأمین می‌کردند، از این به بعد باید به نوعی در فضایی غیرشفاف که واسطه‌گری و دلالی بر آن حاکم است، نیاز خود را برطرف کنند. این امر به‌شدت به ضرر بخش تولید و صنعت کشور است، بنابراین چنین مسئله‌ای از اساس درست نیست و نباید به آن توجه کرد.

الوندیان با اشاره به اینکه این انجمن به‌طور قطع حامی ادامه عرضه سیمان در بورس کالا است و به آن اعتقاد ویژه‌ای دارد، بیان کرد: «بورس کالا یک بستر شفاف را برای معاملات سیمان فراهم آورده که شرکت‌های تولیدکننده بسیار از آن استقبال کرده‌اند. بنابراین دلیلی ندارد که چنین سازوکاری کنار گذاشته شود. از سویی با استفاده از این بازار کالایی دست دلالتان و سودجویان از بازار قطع شده و با عرضه مستقیم کالا در بورس، مصرف‌کننده واقعی نیاز خود را رفع می‌کند و از طرف دیگر تولیدکننده در اینجا نفع واقعی را می‌برد، زیرا دیگر واسطه‌ای وجود ندارد که بخواد در سود تولیدکننده شریک شود.»

دبیر انجمن سیمان با بیان اینکه عرضه کالاها در بورس، فضای رانتی و دلال‌بازی را از بین برده، اضافه کرد: «قدر مسلم این موضوع هم به نفع تولیدکننده و هم به نفع مصرف‌کننده است تا بتوانند در یک فضای کاملاً رقابتی و بر اساس رویه بازار اقدام کنند. بنابراین در چنین فضایی بورس کالا صدرصد باید به حیات خود ادامه دهد و به صورت مستمر دایره کالاها و محصولاتى که در آن مورد دادوستد قرار می‌گیرد گسترده‌تر شود.»

نکته

مزایای عرضه اجناس در بورس کالا

امیرعباس کریم‌زاده

کارشناس بازار سرمایه

اگر بخواهیم در رابطه با مزایای بورس کالا سخن بگوییم، لازم است به این موضوع بپردازیم که ماهیت این بورس به نوعی است که تعیین قیمت کالاها بر اساس عرضه و تقاضا معین می‌شود. همین مسئله زمینه‌های شفافیت و حذف حضور دلالان و سفته‌بازان را فراهم کرده و منجر به تحویل کالا مستقیماً از تولیدکننده به مصرف‌کننده نهایی می‌شود. تا قبل از عرضه سیمان در بورس کالا، شاهد اختلال در روند عرضه و تفاوت قیمت‌های فاحش به سبب وجود دلالان در بازار این محصول بودیم، در حالی که این امر با مصوبه عرضه سیمان در بورس تا حد قابل توجهی رفع شد. در دنیا سیستم بورس کالا به دلیل ایجاد شرایط رقابتی بین عرضه‌کنندگان مختلف ضمن شفافیت بازار منجر به سودآوری شرکت‌ها شده است.

از آنجایی که بورس کالا یک بازار شفاف است و استانداردهای عرضه کالا تعریف شده و از سوی دیگر نظارت از سوی نهاد ناظر بر آن وجود دارد، به همین خاطر کالاهاى مرغوب و با کیفیت در این بازار عرضه می‌شوند. این درحالی‌است که ابزارهای مشتقه از جمله پیمان‌های آتی که در بورس کالای سایر کشورها استفاده می‌شود در واقع ابزارهای مهندسی-مالی هستند که نسبت به ابزارهای آتی از شفافیت بیشتری برخوردارند. همچنین برای زمان عرضه و تحویل محصول تولیدی در بورس کالا چارچوب زمانی مشخص وجود دارد، به همین خاطر تولیدکننده مکلف است تا زمان مقرر محصول خود را به دست متقاضی برساند. در حالی که بارها پیش آمده اشخاصی که خارج از این بازار اقدام به عقد قرارداد می‌کنند، در زمان تحویل با مشکلاتی مواجه می‌شوند. بنابراین تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان در بورس کالا می‌توانند با بهره‌گیری از ابزارهایی چون پیش‌فروش کالا یا سلف و ابزارهای مالی از جمله اوراق موزای سلف نسبت به تأمین مالی جهت سرمایه در گردش خود اقدام کنند، به عبارتی می‌توان از تمامی سازوکارهایی که در تمام کشورها قابل رهگیری و استفاده باشد، در این بازار بهره گرفت.

دولت می‌تواند با توجه به شرایط تحریمی حاکم بر کشور به منظور جلوگیری از زیان صنایع، شرایط رقابتی مناسبی را با استفاده از سازوکارهای بورس کالا برای صنایع به وجود آورد. این درحالی‌است که بر اساس ماده (۱۸) قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی جدید - مصوب آذرماه سال ۱۳۸۸ مجلس شورای اسلامی - کالای پذیرفته شده در بورس از نظام قیمت‌گذاری خارج است و تنها استثنایی که این قانون قائل شده در بحث دارو بوده است. بنابراین هر کالایی که در بورس پذیرفته شده، از دایره قیمت‌گذاری خارج است و این مسئله به نفع تولیدکننده تمام می‌شود. از سویی طبق ماده (۳۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور کالاهایی که در بورس‌های کالایی به عنوان بازار متشکل، سازمان‌یافته و تحت نظارت پذیرفته می‌شوند و مورد دادوستد قرار می‌گیرند، نباید قیمت‌گذاری شوند. بنابراین اینکه بورس کالا بخواهد بر پیچیده به صورت موقت فعالیت آن متوقف شود، نه قابل انجام است و نه به صلاح اقتصاد کشور است. در حال حاضر بورس کالا به عنوان یکی از ارکان چهارگانه بازار سرمایه کشور مشغول به فعالیت است و طی این دو دهه‌ای که از عمر تأسیس این بازار مالی می‌گذرد، منفعت این موضوع در صنایع مختلف بارها ثابت شده است. براین اساس با توجه به سیاستی که دولت سیزدهم اعلام کرده، جهت‌گیری‌ها به سمتی است که بازار سرمایه بتواند در مسیر بهبود حرکت کند و در خدمت اقتصاد کشور باشد.